

רב ארי קילסון: מראי מקומות- כתובות דף ע

(א) **הא מני ר"מ היא דאמר מצוה לקיים דברי המת- פרש"י**, היכא דאמר להו אל תתנו להם אלא שקל, אין נותנים להם אלא שקל, ואע"ג דכולהו נכסי דידהו נניהו. אולם ע' בקרן אורה בתענית (כא). דהעיר דרש"י שם פ"י דמה דאמרי' דר"מ ס"ל דמצוה לקיים דברי המת, היינו הסיפא, דאם אמר דאם מתו יורשים אחרים תחתייהם, דאין נותנים להם אלא שקל. וכ' הקר"א דמדברי רש"י משמע דבסיפא דמתני' כ"ע מודו דאין נותנים להם אלא שקל, כיון דיש זכות לאחרים אחריהם, וסתירת דברי רש"י צ"ע.

(ב) **מצוה לקיים דברי המת- הק' תוס'**, כיון דמצוה לקיים דברי המת, א"כ מאי אהני דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי. ותי' דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהושלש מתחלה. וכ' רעק"א שיש עוד נפק"מ אם היתומים חייבים לאחרים ואין להם לשלם אלא מירושה זו, דאפשר דלעומת מצוה לקיים דברי המת, יש יותר מצוה דפריעת בעל חוב מצוה, אבל מטעם מתנת שכ"מ קנוי מיד להמקבל, ולא נגע יד יורשים לזכות בהם. עוד תי' דנפק"מ אם קדמו היתומים ומכרו, דמטעם מצוה מהני מכירתן, אבל מטעם מתנת שכ"מ מוציאין מהלוקח. ולכאור' מהא דהק' תוס' ק' זו ולא תי' כן, משמע דבאמת ס"ל לתוס' דמצוה לקיים דברי המת קונה מיד. וע' במחנה אפרים (זכ"י כ"ט) שזביא מח' הראשונים בזה, אם נקנה מיד ע"י מצוה לקיים דברי המת, או לא.

המדיר

(ג) **המדיר את אשתו מליהנות לו- פרש"י**, אין הנאת תשמישו נאסר עלי', משום דמשועבד לה, ולכן בשביל תשמיש אין לנו לכופר להוציא וליתן כתובה, ורק משום מזונות חל הנדר, ולזה יעמיד פרנס. והק' תוס', דאם לשון זה משמע גם איסור תשמיש, א"כ למה צריך להא דקונם שאני עושה לפיך כדי להוכיח דאין הנדר יכול לעקור הנדר. עוד הק', כי אוקים הגמ' בארוסה, ליתני דיוציא ויתן כתובה, משום התשמיש. ולכן פ"י דלשון המדיר לא משמע כלל לשון תשמיש, ורק מזונות.

(ד) **ר' יהודה אומר חדש א' יקיים, שנים יוציא ויתן כתובה- כ' הרשב"א** דמה דאמרי' שנים יוציא ויתן כתובה, היינו שנדר יותר מחודש א', ובאמת לא הי' הול"ל אלא יתר מכאן יוציא ויתן כתובה כלשון ת"ק, אלא משום דבעי למתני ובכנהנת שנים יקיים, תנא נמי הכא שנים יוציא, ותחלת שנים קאמר. וכיון דקתני בהא שנים, תנא נמי בכנהנת שלשה יוציא ויתן כתובה, ולא קאמר יתר מכאן.

(ה) **הכא נמי, כיון דמשועבד לה, לאו כל כמיני' דמפקע לה לשיעבודיה- הק' הרשב"א**, מהו ק' הגמ' בכלל, הרי הוא יכול לפרנסה ע"י פרנס, ולכאור' זהו קיום שעבודה, שהרי אין שעבודה לפרנסה בידים, וא"כ, מה הק' הגמ' שלא חל הנדר, הא הנדר אינו כנגד השעבוד. ותי' דמה דאמרי' דעד ל' יום יעמיד פרנס, אי"ז חיוב, אלא רשות, דאם חיוב הוא, הול"ל חייב להעמיד לו פרנס, א"נ יעמיד פרנס עד ל' יום, אבל מדקתני עד ל' יום יעמיד פרנס, משמע דרשות הוא. ועוד מוכח דהנדר יכול להפקיע השעבוד, דאל"כ, למה צריך להעמיד פרנס, הוא גופי' יפרנסה, השרי אין הנדר מפקיע השעבוד, אעכ"ל שהנדר מפקיע השעבוד, ושפיר פריך [אולם יש לע', אם רשות הוא, מהו השורט בעמוד ב' אם יכולה לטעון גלגילנא בהדך, וכו', הרי אם רשות הוא, א"כ מה שהוא רוצה ליתן לה יתן, בין אם יש לה טענה מעלייתא או לא, וצ"ע].

(ו) **באומר צאי מעשה ידיך במזונותיך- כ' בקובץ שעורים** (רכ"ז) דלכאור' הי' שייך לומר דמה דאומר הבעל צאי מעש"י במזונותיך, היינו דעדיין המעש"י שלו, אלא שהיא גובה מהמעש"י בשביל מזונותיה, וא"כ לא משני הגמ' מידי, דנמצא שהוא באמת זנה משלו, דהא מעש"י הם כשאר נכסיו. אלא מוכח מכאן דבאומר צאי וכו', נפקע ממנו חיוב מזונות כנגד מעש"י, והן שלה ולא שלו (אולם ע' בריטב"א דלשונו הוא ש"יכול הוא לפורעה כנגד חובה ממעש"י למה שמספיקין, ולכאור' משמע דמשלו הוא פורע, וצ"ע).

(ז) **ואם אי' להא דר' הונא וכו'- הק' הרשב"א**, לימא דאם אי' להא ר' הונא, א"כ לכאור' אינו יכול לומר כלל צאי מעש"י במזונותיך, שהרי משמע דס"ל לר' הונא דהעיקר הוא המזונות, וא"כ הברירה בידה לומר איני נזונת וכו', ולא בידו לומר צאי מעש"י וכו'. וכ' דאפי' לר' הונא יכול לומר צאי וכו', ואי לא ספקה, יספיק הוא מכיסו. והיינו דהק' הגמ' לקמן ומתרץ דמייירי בדלא ספקה, אבל למ"ד דמעש"י עיקר, יכול הוא לומר צאי מעש"י וכו', ובין ספקה ובין לא ספקה אי"צ ליתן לה יותר. אולם ע' בשטמ"ק דלא כ' כן, אלא דסוגיין אליבא דכ"ע, ואף ר"ל מודה דאם אינה מספקת לה, צריך הבעל ליתן לה מזונותיה, דכל המח' הוא רק אם יכולה לומר איני נזונת ואיני עושה או לא.

(ח) **ואם אי', נימא דנעשה כמי שאמרה איני נזונת וכו'- ע' במחנה אפרים** (שבועות ח'), שכ' להוכיח מכאן דהיכא דאדם נודר על דברים רבים, ואינו חל כלפי כולם, דמ"מ חל כלפי חלק מהם שיכולים לחול. דהיינו, דכאן הוי כמי שנודרת על המעש"י וגם על המלאכות שאשה עושה לבעלה, ואף דאינו חל על הז' מלאכות שעושה לבעלה, כיון

שהיא משועבדת לו, מ"מ חייל על המעש"י, אלמא דיכול לחול כלפי חלק מהם, אף שאינו חל כלפי כולם [ומש"כ דאינו חל כלפי הו' מלאכות, הרי א"י דבר פשוט, דע' בתוס' לעיל (סג) דנקט דהאומרת איני נזונת ואיני עושה פטורה מן הו' מלאכות, אבל עכ"פ יהי' קיים ראייתו, דבתוס' שם מבואר דעכ"פ המלאכות שעושה לו מטעם חביבות, עדיין משועבדת לו, וא"כ שפיר יכול להביא ראייתו משם. ולכא"ק, הרי מדברי רש"י ותוס' בריש פרקין יכול להביא ראי', דמבואר מרש"י דאין הנדר חל על תשמיש, ומ"מ חל כלפי מזונות, ואף תוס' שם לא הק' מכה דנדר שבטלה מקצתה וכו', וצ"ע].

(ט) **אי הכי, פרנס למה לי- כ' הריטב"א דשמעי' מהכא דהאומר איני נזונת ואיני עושה, הבעל פטור מליתן לה לבוש, דאי לא, נימא דפרנס לשאר דברים חוץ ממזונותיה, אע"כ דגם מזה פטור** [וצ"ע כוונתו בזה, דאם עדיין משועבד הוא ליתן לה הכסות, א"כ לא חל הנדר כלפי זה, ולמה אינו יכול ליתן לה הכסות מעצמו, וא"כ למה יהי' צריך לפרנס בשביל זה, וצ"ע].

(י) **אי הכי, פרנס ל"ל- כ' בשטמ"ק, כלומר, אא"ב דמיירי דנדרה אינה וקיים לה הוא, א"כ י"ל דניחא דאיצטרך פרנס.** אבל השתא דעושה ואוכלת, פרנס ל"ל.

(יא) **במספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים- פי' הריטב"א, ורק לענין דברים גדולים אלמיה רבנן לשעבוד דידה, אבל לא בדברים קטנים.** ופי' השטמ"ק, דע"ז הק' הגמ' היכי דמי, אי רגילה וכו', דהיינו אם רגילה בהו, א"כ למה באמת לא אלמיה רבנן שעבודה כלפי דברים אלו.

(יב) **במספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים- הק' רעק"א, א"כ ל"ל למימר דמיירי שאמר לה צאי וכו', לימא דהדירה, ונהי דאין הנדר חל כלפי דברים גדולים, אבל חל כלפי דברים קטנים, ולזה יעמיד פרנס.** ות"י דאולי מה שיכולה לטעון דאיני מגלגלת עמו אם נודר, זהו רק היכא דנזונת ע"י אחר, אבל היכא דנזונת על ידו, אע"פ שאין לה דברים קטנים ממנו, מ"מ הרי נזונת ממנו גופי', וא"כ אולי בזה אינה יכולה לטעון דאיני מגלגלת (אולם ע"ש שכ' דאולי תלוי בתי' התוס' ד"ה והאידינא).

(יג) **ומ"ש עד ל' יום- פי' בשטמ"ק, דבשלמא אם אמרי' דיעמיד פרנס על כל המזונות, ניחא עד ל' יום ותו לא, דטפי לא מצי לאתזוני ע"י פרנס שיהיו מזונותיו תלויין ע"י אחר, אבל כיון דאמרת דלדברים קטנים בלחוד הוא, א"כ מ"ש עד ל', וע"ז משני דמ"מ איכא זילותא במה דשמעי' בה אינשי.**

(יד) **שהגיע זמן ולא נשאו- פרש"י, דמדאורייתא לא משועבד לה, לפיכך חל הנדר. ותמה תוס', הא קיי"ל דאף מזונות נשואה מדרבנן, ומעש"י לכ"ע מדרבנן, ומ"מ אמרי' דאין הנדר מפקיע השעבוד, ומ"ש. ות"י הרשב"א דלענין מזונות י"ל דאתיין כמ"ד דמזונות דאורייתא, ולענין מעש"י י"ל דעשאוהו חז"ל כלוקח לכל דבר. אולם ע"ש באריכות דהק' עוד קו' על רש"י, וכ' דהמחור הוא כתוס', דהדירה קודם הגיע הזמן, אולם כ' דמהירושלמי משמע כרש"י.**

(טו) **ופרנס לאו שליחותי קא עביד- ע' במחנה אפרים (שלוחין ושותפין ט'), דנתקשה שם להשיטות דאפי' היכא שהשליח לאו בר חיובא הוא, מ"מ אמרי' דאין שליח לדבר עבירה, א"כ לכא' לאו היינו שלוחו, וא"כ לכא' נמצא שצריך להיות מותר לעשות פרנס. ודן שם דלפי שי' הר"ן דהמודר עובר בכל יחל ולא המדיר, א"כ אינו עובר שום עבירה, ואין שייך בזה שליח לדבר עבירה, וע"ש עוד דדן דאולי אף לשי' הרמב"ם, דס"ל דהמדיר עובר בכל יחל, אולי עדיין יש ליישב על דרך זה, ע"ש באריכות.**

(טז) **בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד- פי' הריטב"א בשבת (קכא), דלאו לשון שליחות הוא אלא גילויי דעתא בעלמא, א"כ משום הפסד ממונו התירו למעבד גילויי דעתא. וכ' הרא"ש שם (פרק ט"ז, סי' י') בשם הבה"ג דה"ה נמי בידקא דמיא, וכ' הרא"ש שכן נראה, דכל היזק הבא דאדם פתאום יכול לומר כן. וכ' הבית יוסף (של"ד, כ"ו) דפתאום לאו דוקא, אלא אורחא דמילתא נקט, דהדרך הוא לתקן ההיזק מיד, אבל אה"נ, אפי' אם נעשה ההיזק מבעו"י, ואירע שלא תקנוהו עד שבת, יכול לומר כל המתקנו אינו מפסיד.**

(יז) **למעוטי שאר איסורי שבת- פי' הריטב"א דאפי' היכא שיש הפסד מרובה, מ"מ רק בדליקה מצינו דאדם בהול על ממונו, אבל בשאר איסורים אין היתר (דלא כהרא"ש שהבאנו לעיל). עוד הביא מיש מפרשים דנקטי שבת משום דדליקה מיירי בשבת, אבל באמת ה"ה לשאר איסורי תורה שאין היתר לומר דכל העושה כן אינו מפסיד [ולא כמשמעות דרש"י, דמשמע דדוקא באיסור חמור כשבת אמרי' דההיתר רק במקום דליקה].**

(יח) **המודר הנאה מחבירו, ואין לו מה יאכל, וכו'- כ' הרא"ש ותוס' בנדרים (מג), דאין לו מה יאכל לאו דוקא, ואורחא דמלתא נקט, אבל בסיפא, שהיו מהלכין בדרך וכו', דאמרי' דליתנו לאחר לשום מתנה, אי"ז מותר אלא במקום שאין לו מה יאכל. וכ' תוס' דמהא למדנו לכל הערמות לענין נדרים, דאינן מותרין אא"כ אין לו מה יאכל (אולם ע' ברעק"א שם שדייק מפי' הרע"ב על המשנה שם דאף הא דנותן מתנה לאחר מותר אפי' היכא שיש מה לאכול, ורק הא דמניח על הסלע הוא רק באין לו מה לאכול). ובביאור החילוק בין הרישא והסיפא, ע' בשלמי נדרים שם שביאר דברי שאר אינו נהנה מדבר של המדיר גופי' אלא משל החנוני, משא"כ בסיפא שמאותו דבר בעצמו שהמדיר נותן נהנה המודר, אסור א"כ אין למודר מה לאכול.**